

Skyddsnät saknas

- en rapport om mäns våld mot kvinnor i Skåne, Stockholms och Västra Götalands län.

Feministiskt initiativ

Innehåll

Inledning	3
Feministiskt initiativs slutsatser	4
Tillvägagångssätt	5
Resultat	6
Reflektioner	8
Avslutning	10
Bilaga 1	12

Inledning

Feministiskt initiativ utmanar den nationella självbilden om det jämställda Sverige. Mäns våld mot kvinnor har ökat under de senaste åren och under 2011 anmäldes så många som 28 000 fall av misshandel. Frihet från våld är en grundläggande mänsklig rättighet. Det är staten som har det yttersta ansvaret för att försäkra medborgarna om den rätten. Våld i nära relationer handlar i huvudsak om mäns våld mot kvinnor och barn. Mäns våld är ett omfattande folkhälsoproblem och säkerhetsproblem med stora samhällsekonomiska konsekvenser.

Föreliggande studie syftar till ge en bild av utbredningen av våldet i Sverige, i relation till de resurser som finns för att hjälpa och stötta de kvinnor som drabbas. För att visa på hur det ser ut har vi gjort ett antal nedslag i jourverksamheten. Underlaget bygger på statistik från en enkätundersökning riktad till kvinnojourer i Stockholms län, Västra Götalands län och Skåne län. Tre län som motsvarar 55 procent av det totala antalet fall av misshandel varje år och vars kvinnojourer har fått svara för jourverksamhetens förutsättningar att arbeta mot mäns våld som drabbar kvinnor. Statistiken samlades in under perioderna februari samt september månad 2012 och mäter siffror för verksamhetsåren 2010 samt 2011.

Våra siffror visar nu att mer än hälften av kvinnorna som sökte till juren fick nekats skydd på grund av platsbrist under 2010. Under 2011 nekades 7 av 10 kvinnor skydd på grund av jurerens bristande ekonomiska resurser och kapacitet. Trots satsningar från regeringens sida vilar jourverksamheten fortfarande på ideella krafter och kommunerna brister i sitt ansvar för kvinnors säkerhet.

Feministiskt initiativs slutsatser

- **Bristen på bostäder försvårar jourernas arbete.**

En faktor som drabbar kvinnor som söker skydd och som lyfts fram av flera respondenter i enkätundersökningen är avsaknaden av en fungerande bostadsmarknad. Efter en rättsprocess är det många kvinnor som på grund av den låga tillgången på hyresrätter, inte kan flytta från det skyddade boendet.

En stor majoritet av de kvinnor som söker skydd har även vårdnaden om barnen, vilka därför också hamnar i kläm när kvinnan som ensam försörjare behöver en egen bostad. Hårda kommunala regler för hyresbostäder vad det gäller inkomstnivåer slår därför extra hårt.

- **Bristen på resurser försvårar jourernas arbete.**

Ett allvarligt problem är bristen på ekonomiska medel. De flesta kvinnojourer får inte verksamhetsstöd mer än på årsbasis från länsstyrelse och kommun, vilket gör den långsiktiga planeringen av verksamheten svår, för att inte säga omöjlig. Som en konsekvens av detta tvingas en del jourer under vissa år att helt lägga ner sitt boende.

- **Ett brottsofferperspektiv saknas.**

Jourerna beskriver att många kvinnor och barn fortsätter att utsättas för våld även efter separation. En förklaring till detta är att reglerna kring vårdnad- och umgängesrätt leder till att kvinnor och barn i många fall, mer eller mindre, tvingas till en relation med förövaren, vilket gör att våldet kan fortsätta.

- **Kommunerna tar inte sitt ansvar i fråga om kvinnors säkerhet.**

I Sverige som inte har varit i väpnad konflikt på århundraden är våld i nära relationer det *reella säkerhetsproblemet*. Trots att våldet är ett omfattande folkhälsoproblem med stora samhällsekonomiska konsekvenser fortsätter kommunerna att ignorera sitt ansvar över kvinnors säkerhet.

Tillvägagångssätt

Underlaget till studien samlades in i februari respektive september månad under 2012. Den 9 februari kontaktade vi 57 offentligt registrerade kvinnojourer på Riksorganisationen för kvinnojourer och tjejjourer i Sverige (Roks) och Sveriges kvinno- och tjejjourers riksförbund (SKR) med en enkät på fem frågor (se Bilaga 1).

Samma enkät skickades sedan ut igen den 22 september för att sammanställa motvarig siffra för 2011. Enkätundersökningens syfte var att ge en bild av hur kvinnojournernas kapacitet förhåller sig till antalet sökande av skyddat boende samt om jourerna till följd av bristande resurser har tvingats neka någon skydd. I slutet av enkäten gavs jourerna även möjligheten att fritt kommentera verksamheten.

Samtliga jourer vi kontaktade var alla belägna i Stockholms, Västra Götalands samt Skåne län som tillsammans motsvarar 55 procent av antalet anmälningar om kvinnomisshandel under såväl år 2010 som år 2011. Av 57 jourer svarade i första omgången 24 jourer medan vi erhöll svar från 14 jourer i andra omgången. Vi valde att inte skicka ut påminnelser för att inte bidra till ytterligare belastning för jourerna som till stor del vilar på ideella krafter. Av materialet vi samlade in framgår att bristen på resurser också kan förklara en del av bortfallet.

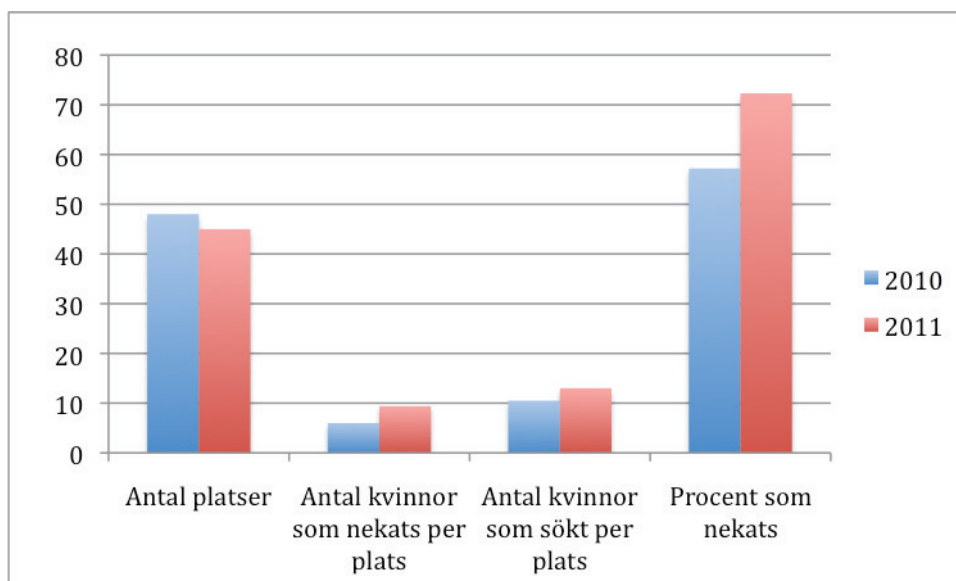
Vi sammanställde sedan svaren efter frågorna som framgick av enkäten. Siffrorna från 2010 jämfördes sedan med siffrorna från 2011 och resultatet har sedan fått ligga till grund för en jämförande analys.

Resultat

Underlaget till studien samlades in med fokus på tre olika län; Stockholm, Västra Götaland och Skåne. Länen har tillsammans 108 stycken kommuner varav 42 stycken har registrerade kvinnojourer som alla drivs ideellt. Antalet är störst i Stockholms län, där 73 procent av kommunerna har en kvinnojour inom kommungränsen. Skåne läns kommuner hade enbart i 30 procent av fallen en kvinnojour och motsvarande siffra för Västra Götaland är blott 27 procent.

Resultatet visar att det sökte 10 kvinnor/plats under 2010 och 13 kvinnor/plats för 2011. Jourernas belastning har därmed ökat under 2011 jämfört med verksamhetsåret 2010. Samtidigt har antal platser för skyddat boende sjunkit. Hos kvinnojournerna som angett svar vid båda förfrågningar har antalet platser sjunkit från 48 till 45 platser.

Siffrorna visar också att antalet kvinnor som nekats plats har ökat. Under 2010 var det 6 kvinnor som nekades/plats. För varje kvinna som fick en plats avvisades samtidigt 6 stycken andra. För 2011 har den siffran stigit med 3 kvinnor och under året nekades hela 9,4 kvinnor/plats. En kvinna kunde erbjudas plats i skyddat boende medan 9,4 avvisades.

Våra stickprov i jourverksamheten visar på allvarliga brister i kommunens hantering av problem som följer mäns våld mot kvinnor. Resultaten från enkätundersökningen är nedslående. Av siffrorna att döma kunde inte 57,8 % av kvinnorna som sökte skydd under 2010 erbjudas skyddat boende till följd av bristen på platser. Siffror från 2011 visar att 72,3 % av alla kvinnor som sökte skydd fick nekats plats på grund av kvinnojourernas bristande resurser.

Utöver ovanstående problembeskrivning visar resultatet från enkätundersökningen att 2011 är ett ännu dystrare år än året innan. Antalet kvinnor som sökte skyddat boende under 2011 visade sig i flera fall ha ökat med uppemot 300 procent, i jämförelse med tidigare år. Siffrorna motsvarar därmed hundratals kvinnor som har nekats plats på ett skyddat boende. Trycket på jourerna är stort och hundratals kvinnor årligen kan inte erbjudas skydd.

Reflektioner

Det saknas fullständiga kartläggningar för hur omfattande problem mäns våld mot kvinnor är. Siffrorna som framkommer av vår rapport ger en fingervisning om våldets utbredning och hur kvinnojourernas kapacitet förhåller sig till antalet sökande av skyddat boende generellt. Att 24 jourer (verksamhetsåret 2010) och bara 14 jourer (verksamhetsåret 2011) av totalt 57 stycken svarade på enkäten ser vi som ytterligare belägg för bristen på resurser.

Flera respondenter uttrycker i undersökningen en stor frustration över den rådande situationen och bristen på resurser och ekonomiska medel. De flesta kvinnojourer får inte verksamhetsstöd mer än på årsbasis från länsstyrelse och kommun, vilket gör en långsiktig planering av verksamheten svår. Som en konsekvens av detta tvingas jourer under vissa år att lägga ner sitt boende helt.

Det säkerhetspolitiska begreppet behöver vidgas så att det strukturella våld som riktas mot kvinnor i vardagen också innefattas. Våld i nära relationer är idag det reella säkerhetsproblemet i Sverige. Trots att våldet är ett omfattande folkhälsoproblem med stora samhällsekonomiska konsekvenser fortsätter kommunerna att ignorera sitt ansvar över kvinnors säkerhet.

Feministiskt initiativ vill verka för att alla kvinnojourer och tjejjourer som uppfyller socialstyrelsens kvalitetskriterier garanteras ekonomiskt stöd till sin basverksamhet. Socialtjänstlagen måste innehålla en tvingande paragraf där alla kommuner ges i uppdrag att själva se till att det finns en kvinnojour (ideell eller kommunal) som kan bistå utsatta kvinnor och barn.

Våldet mot kvinnor blir allt grövre och kommunerna förminskar oftast kvinnans behov av att komma från hemmet. Vår jour får ofta höra av vår hemkommun att: du och din man kan väl sova i varsitt rum (Utsaga från en av våra respondenter).

En faktor som drabbar de kvinnor som söker skydd och som lyfts fram av flera respondenter i enkätundersökningen, är avsaknaden av en fungerande bostadsmarknad. Efter en rättsprocess är det många kvinnor som på grund av den låga tillgången på hyresrätter, inte kan flytta från det skyddade boendet.

En stor majoritet av de kvinnor som söker skydd har även vårdnaden om barnen, vilka därför också hamnar i kläm när kvinnan som ensam försörjare behöver en egen bostad. Hårda kommunala regler för hyresbostäder vad det gäller inkomstnivåer slår därför extra hårt mot dessa kvinnor.

Avslutning

Avslutningsvis är det tydligt att det sociala skyddsnät som borde finnas till för våldsutsatta kvinnor, på många sätt brister. Det preventiva och löpande arbetet mot mäns våld mot kvinnor vilar ytterst på politikerna i respektive kommun.

Frågorna måste därför sättas högre upp på dagordningen samtidigt som resurser måste avsättas för att säkerställa ett väl fungerande socialt skyddsnät. För att möjliggöra detta efterlyser medarbetare på kvinnojourerna större kunskap kring kvinnors utsatthet bland anställda inom myndigheter och kommuner, såväl som ökade ekonomiska resurser för att kunna säkra den fortsatta verksamheten.

Feministiskt initiativs tio åtgärder för att bekämpa det patriarkala våldet:

- Att arbetet mot mäns våld mot kvinnor, våld i nära relationer och våld i namn av heder ska bedrivas systematiskt och långsiktigt. De ekonomiska insatser som staten gör ska stå i relation till de faktiska kostnader som den här typen av brott medför. En utredning av de samhällsekonomiska kostnaderna för det samlade våldet mot kvinnor ska göras.
- Att socialtjänstlagen skärps så att utsatta kvinnor och barn – oberoende av bostads- ort – ska ha tillgång till hjälp, stöd, respektfullt bemötande och skyddat boende i sitt närområde. Socialtjänstlagen måste därför innehålla en tvingande paragraf där alla kommuner ges i uppdrag att själva, eller i samarbete med andra näraliggande kommuner, se till att det finns en kvinnojour (ideell eller kommunal) som kan bistå utsatta kvinnor och barn. I de fall där hjälpsökande talar annat språk än svenska ska hon ha rätt till tolkhjälp.
- Att varje kommun ansvarar för samordningen mellan myndigheter i ärenden som gäller mäns våld mot kvinnor. Utsatta kvinnor ska inte själva behöva sköta denna samordning. Alla berörda myndigheter ska för sina tjänster ha kompetenskrav som innefattar ett specifikt ansvar för frågor som berör alla

typer av mäns våld mot kvinnor och barn. Innehavare av sådana tjänster ska få fortlöpande utbildning.

- Kommunerna måste ta ansvar för att hjälpa, stödja och skydda de kvinnor, män och transpersoner som är utsatta för våld i namn av heder och för våld i samkönade relationer. Särskilda utbildningsinsatser måste riktas till skolor, socialtjänst, sjukvård och rättsväsendet. Utbildningsinsatserna ska utgå från normkritiska och antirasistiska perspektiv.
- Att kommunala bostadsförmedlingar återinförs och att alla personer i kön ska kunna meritera sig till alla lediga lägenheter som annonseras ut. Allmännyttans kostnadsnivåer och bostadsprogram ska baseras på kvinnors ekonomi och förtursansökningar från sociala myndigheter ska ge förtur i bostadskön.
- Att utbildningssatsningarna om mäns våld mot kvinnor måste förstås i sitt sammanhang utifrån ett normkritiskt och antirasistiskt perspektiv. Våld i namn av heder behöver belysas ur ett intersektionellt perspektiv. Svensk identitet, vithet eller kristen tro är ingen garanti för demokratiska värderingar.
- Att kvinnofridslagen, i fall som handlar om papperslösa migranter, ska ha ett självklart företräde framför Utlänningslagen. Papperslösa kvinnor som utsatts för hot, misshandel, utpressning, trakasserier eller sexuella övergrepp ska fredas, garanteras skydd i samband med anmälan om brott och erbjudas uppehållstillstånd. Tvåårsregeln i utlänningslagen måste tas bort. Den är konserverande och strider mot kvinnors mänskliga rättigheter.
- Att Hälso- och sjukvårdslagen får ett tillägg om att särskilt beakta barns behov av information, råd och stöd när barnets förälder eller någon annan vuxen som barnet varaktigt bor med utsätter den andra föräldern eller annan vuxen som barnet bor med för fysiskt, psykiskt eller sexuellt våld. Barn som upplevt våld eller av andra anledningar mår dåligt ska få den hjälp och det stöd som av professionella bedöms vara adekvat utan att båda vårdnadshavarna behöver ge sitt medgivande till detta.

- Att förebyggande åtgärder och hjälp till män som slår måste innefatta ett könsmaktperspektiv.
- Att staten tar ansvar för att det inrättas resursjourer som kan ta emot de mest utsatta kvinnorna, exempelvis beroendesjuka, psykiskt sjuka och kvinnor i prostitution. Personal på kvinnojourer ska erbjudas kostnadsfri utbildning i hur de ska bemöta och slussa vidare hjälpsökande de själva inte har resurser att ta emot.

Bilaga 1

Frågor:

1. Hade ni möjlighet att ordna skyddat boende för kvinnor under 2010? Ja/nej?
2. Om Ja, vilken kapacitet hade ni för boende under 2010?
3. Hur många sökte skyddat boende hos er under 2010?
4. Hur många var ni tvungna att neka boende pga platsbrist under 2010?
5. Egna tankar eller kommentarer?

Om ni undrar något går det bra att kontakta mig på ovan adress eller via feministiskt initiativs pressjour tel 0706-100 191

Tack på förhand!

Feministiskt initiativ
Box 498
101 29 Stockholm
info@feministisktinitiativ.se

Feministiskt initiativ